

KINEK ÍROK?

Még jön muzsám lopódzva, titkon, halkan,
 Még forr szívem és éneket zeng ajkam,
 Felejtett dalt, felejtett régi nyelven. —
 Oh, minek zendül dal a pusztaságba?
 Oh, miért pusztul lelkem ifjusága?
 Kinek kell dalom? Kinek, kinek zengem?

Szülőim, kik az Isten útján járnak,
 Tudást kerülnek, miként vészes árnyat,
 Céljuk kenyér és szent parancsolat.
 «Az ének átok, minden dal eretnek,
 A költők szelet, hiúságot vetnek...»
 Oh, köztük engem szítok, gúny fogad.

Testvéreim, kik tudást izlelének,
 Előttük avult már az ősi ének.
 Ők megvetik elaggott anyjukat:
 «Az ódon nyelv rég halott már, halott.
 A sors új nyelvet, új hazát adott.
 Oh hagyjuk hát az agyonjárt utat!»

Nővéreim, Ción leányai!
 Tán ti hallgattok dalaimra? Ti?
 Érző szívet adott Isten belétek,
 Hő, érző szívet, nemes, tiszta lelket.
 De oh mint rabnőt, börtönben neveltek,
 És bölcsek mondják: tanulnotok vétek.

És gyermekink? a jövő nemzedék?
 Idegen nekik, mi lelkünkben ég,
 Értük foly vére szívem mély sebének,
 Előre törnek, törtetnek lihegve,
 Ki tudja: meddig, meddig, hova, merre?
 Tán oda, honnan vissza sohse térnek?

Kinek irok hát? kinck zúgolódom?
 A néhánynak, kiknek a dal nem ódon
 S nem gunyolódnak Ción éneken?
 Oh, gyér kalászkok, merre, merre vannak?
 Kopár földjéről aszott sivatagnak
 Szomorun, búsan intenek felém.

De bárhol vagytok s bár oly kevesen,
 Könnyes szemetek nyelvünkön pihen,
 S szóltok hozzám: «testvér, előre csak»
 És csóválhatják fejüket sokan,
 Én dalolok, dalolok boldogan
 S ti értitek, mit dalaim zsonganak.

Én lelkem, könnyem néktek áldozom,
 S veletek sirva enyhül bánatom.
 Jertek hát, hulljon hű testvéri csók!
 Ki tudja hajh, Ción tar mezején
 Tán az utolsó költő vagyok én?
 S ti vagytok az utolsó olvasók?

Új műfajok, formák

történetírás

emlékirat

dráma

tankönyv

periodika

novella

európai versformák – epigramma, óda ...

JEHÚDA JEITELES.

Született Prágában 1773-ban, meghalt Bécsben 1838-ban.
A „Pikkare Haimm” (Idők zsengei) című folyóirat fő-
munkatársa volt. Írt számos grammatikai művet, versei
közül legjobban kiválóak epigrammái.

SALAMON BÖLCSESSÉGE.

Bölcs Salamon nagyon böles volt,
A gyermek anyját kikutatta,
Ámde vajjon tudta volna
Kikutatni -- ki az apja?

EGY SZERÉNY SZERZŐNEK.

Míg élsz, mondod szép szerényen,
Rejtve legyen bölcsességed,
Bár lehetne — szívből mondom —
Metuzsálemi kort elérned.

JOSAFAT BIRÓ.

Josafat bíró sohsem nézi,
Szegény-e a fél, vagy gazdag,
Koldus, nagyúr, mindegy néki,
Egyet néz csak — mennyit adnak.

MEGPRÓBÁLTATÁS.

Bölcsek szerint, az Isten úgy akarta,
Tíz próbát álljon a nagy patriarka,
De egyet elfeledtek ám,
Hogy Isten szólt: «Oh Ábrahám,
Bármit mond néked feleséged, Sára,
Te hallgass csak szavára.»

EGY SÍRKÖRE.

Az égig nyuljon sírköve,
Messziről lássa az út vándora,
És véssétek rá: tanuság ez emlék,
Hogy szíve kő vala.

Előfutárok:
Nyugati szefárd
közösségek
(Hollandia,
Anglia) és
Észak-Itália

Berlini haszkala

Biur

Kohelet muszar

Ha-measzef

Moses Mendelssohn

N. H. Wessely

Rabbinikus haszkala

Habsburg területek (Prága, Bécs, Galícia)

S. Löwinsohn, J. Perl,
J. L. Ben-Zeev

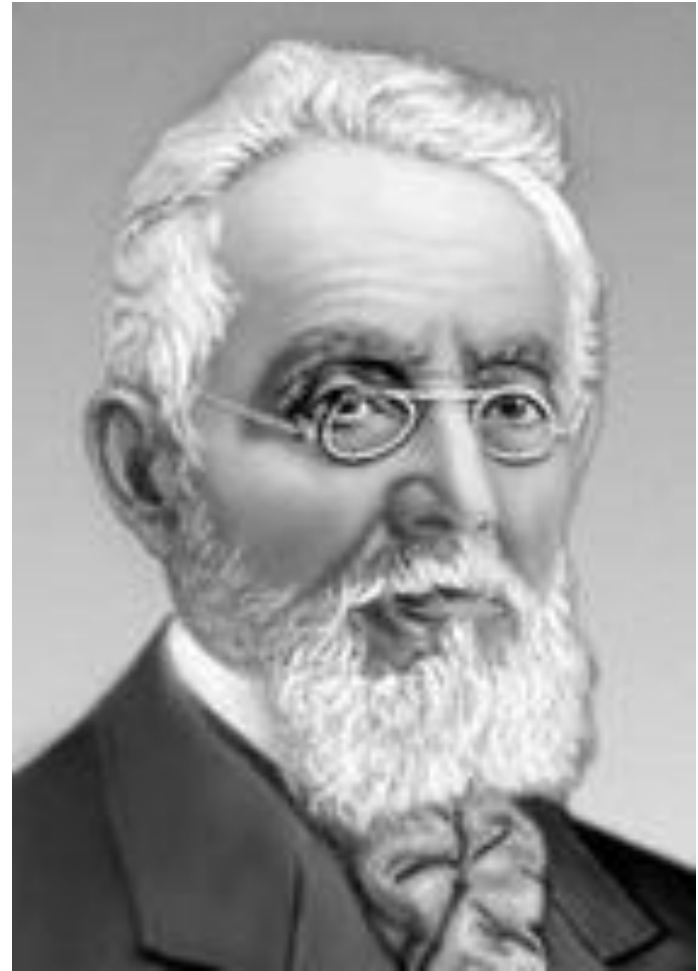
בדעת ביהודה ובשראל גדול שמו יביתו הנדול מו"ה יחזקאל סג"ל לנרא וז"ל
רב בק"ק פראג.

EZECHIEL LANDAU

Oberrabbiner bei der israelitischen Gemeinde in Prag.

Orosz haszkala – átnövés a nemzeti irodalomba

Nyelvújítás néhány módszere

Jelentéstulajdonítás:

pl: „*hasmal*” Ez.1, 4 → *hasmalit* = 'villamos'

BH modern jelentéssel:

pl. *daat ha-kahal* ('közvélemény')

BH és RH változatok jelentéstartalomban eltérő szinonimaként:

pl. *ata /akhsav, miszpar /minjan*

Jelentésbeni szekularizáció:

pl. *muszaf* ('újságmelléklet'), *hékhal* ('csarnok')

Idegen szavak kiszorítására tett (sikertelen) kísérletek:

pl. *holi-ra, dillug-rav*